

GIRJEK TARIYXÍ: ÓZBEKSTANNÍŇ DÁSTURIY TARTQÍSHLÍ ÁSBAPLARÍNÍN RAWAJLANÍWÍ

*Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nókis filiali “Xalıq sazları”(girjek qobız bas) qánigeligi 4-kurs studenti **Kılıchbaeva Parmana***

Annotatsiya: Maqalada ózbek muzıka mádeniyatınıń dástúriy tarlı-tartqıshlı saz ásbaplarınıń biri bolǵan girjektiń payda bolıw tariyxı hám rawajlanıw basqıshları qarap shıǵıladı. Ásbaptıń kelip shıǵıwı, onıń qurılıs ózgeshelikleri, forması menen dawısınıń ózgeriwi, sonday-aq Ózbekstannıń xalıq hám professional muzıka ámeliyatındaǵı girjektiń ornı talqılanadı.

Gilt sózler: girjek, ózbek muzıkası, dástúriy saz ásbapları, tartqıshlı saz ásbapları, Ózbekstan muzıka tariyxı, muzikalıq miyras, xalıq orkestri, etnomuzıkatanıw

Аннотация: В статье рассматривается история появления и этапы развития гиржека — одного из традиционных струнно-смычковых инструментов узбекской музыкальной культуры. Анализируются происхождение инструмента, его конструктивные особенности, эволюция формы и звучания, а также роль гиржека в народной и профессиональной музыкальной практике Узбекистана.

Ключевые слова: гиржек, узбекская музыка, традиционные инструменты, смычковые инструменты, история музыки Узбекистана, музыкальное наследие, народный оркестр, этномузыковедение.

Abstract: This article explores the origin and historical development of the ghijjak, one of the traditional bowed string instruments of Uzbek musical culture. It examines the instrument's origins, structural characteristics, evolution of its form and sound, as well as its role in both folk and professional music practices in Uzbekistan.

Keywords: ghijjak, Uzbek music, traditional instruments, bowed string instruments, history of music in Uzbekistan, musical heritage, folk orchestra, ethnomusicology.

Shıǵıs muzıka ásbaplarınıń derlik júdá kóp nusqaları shıǵıs alımları, ulama-ilimpazları tárepinen oylap tabılıp kelingen. Keyin ala basqa mámleketlerge tarqalıp, olar kórinisi hám dúzilisi jaǵınan birdey bolıp, tek jaylasqan ortalıqqa qarap, atqarıw usılların qoyıw menen bir-birinen parıq qıladı. Mısalı, barlıq shıǵıs xalıqlarında nay, sırnay, ud, tanbur, duwtar, chang, girjek hám basqa saz ásbapları ushırasadı. Hindstan, Pakistan, Awǵanstan, bir-birine setor, tanbur, tabl sıyaqlı muzıka ásbapları Qıtay, Yaponiya, Mongoliyada bir-birine uqsas hám de Qıtaydıń uyǵır xalıqları jasaǵan. X-XII ásirlerde Orta Aziya mádeniy turmısında muzıka saz-ásbap atqarıwshılıǵı rawajlanǵan sol dáwirlerge júdá kóp muzıka saz-ásbapları muzıka atqarıwshılıǵında keń qollanılǵan.

Bul boyınsha muzıkatanıwshı Dárwish Ali Changiy óziniń muzıka risalasında chang, ud, nay, doyra muzıka ásbapları, ásirese bes hám altı qıllı "Ud" muzıka ásbabı haqqında maǵlıwmat berip, bul muzıka ásbabınıń sol dáwirdegi ornın hám muzıka atqarıwshılıǵındaǵı áhmiyetin joqarı bahalap, "Ud" barlıq muzıka ásbaplarınıń patshası dep ataydı. "Ud" muzıka ásbabı ele de kaman járdeminde atqarılǵanlıǵı haqqında maǵlıwmat beredi. A.A.Sredniy-Aziatskiy jazǵan kitaplardan bilgenimizde IX-X ásirde jasaǵan ullı shayır Abu Abdullo Rudakiy óz zamanında "Ud" hám "Chang" muzıka ásbaplarınıń sheber atqarıwshısı bolǵan. Abu Nasr Farabiy (873-950) muzıka ilimine úlken itibar berip, muzıka ásbaplarınıń atqarılıwı, muzıka teoriyası, shıǵıs nota sistemasın jaratıw hám olardı dóretiw, sol dáwirdegi muzıka atqarıwshılıǵına qollanıwı máseleleriniń matematika pání menen baylanısın izertlegen. Muzıka ilimin úyretiw hám onı násiyatlawda óziniń ullı úlesin qosqan. Medicinalıq dúnyanıń allaması Abu Ali Ibn Sino (980-1037) muzıka ilimine úlken itibar bergen. Barlıq muzıkalıq dereklardıń aytıwınsha, Abu Ali Ibn Sino, Sultan Mahmud Ğaznawiy hám Nasır Xusrawiy tiykarınan birgelikte "girjek muzıka ásbabın oylap tapqanlıǵı haqqında maǵlıwmat bergen".

IV-XVI ásirde tiykarınan mádeniyat hám kórkem ónerde úlken ózgerisler júz berdi. Mirzo Ulıǵbek dáwirinde ásirese Mawarannahr mádeniyatı ádewir rawajlandı. Ulıǵbek Samarqand hám Hiratta ataqlı ullı allamalar, alımlar, jazıwshılar, kórkem óner iyeleriniń dógereginde sol dáwirde shıǵısta ataqlı Muhammed Xorezmiy,

Qazızada Rumi, Ğiyasiddin Ibn Mabudiy, Ali Qusshı hám basqalar menen birge dóretiwshilik penen shuǵıllanǵan. Abdurauf Fitrat Ulıǵbek zamanında Samarqandta jasap dóretiwshilik etken muzıka iliminiń wákilleri haqqında maǵlıwmatlar berip, Samarqandlı Dárwish Ahmad qanuniy, Sultan Ahmad Nayı, Qaraqollı Hisariy, Xorezmli Abu Wafo muzıkashı Sahib Balxiy, Shahrisabzlı bastekor Abdul Baraka Nawayıdıń ustazı ataqlı sazende Qoja Yusuf Burhan hám basqa kóplegen alımlarımız muzıka ilimine úlken úles qosqanın aytadı. 1449-jılı Ulıǵbek qaytı bolǵannan soń Hirat qalası paytaxt bolıp, Álisher Nawayı mádeniyat hám kórkem ónerdiń rawajlanıwına júdá úlken úles qosqan. Bul dáwirde sazendelerden Hasan Nayı, Qulmuhammed Udiy, Hasan Balaboniy, Ali Xandaniy Muhammadiy, Ahmad Ğıjjaqiy, Ali Kishik Tanburiy hám basqalar Hirat qalasında jasap dóretiwshilik etken. Ásirese, Álisher Nawayı muzıka dúnyasınıń wákillerine ózi qamqorshılıq etken. Tez-tez bolıp turǵan bázim-mushairalardı hár túrli muzıka ásbapları atqarıwshılarınıń qatnasqanı haqqında maǵlıwmat beredi. XVI ásirge kelip mádeniyat, kórkem óner, sonıń ishinde muzıka kórkem óneri de quldirawǵa túsedı. XVII ásirge kelip Buxara, Qoqan, Xorezm xanlıqlardı bólinip ketedi.

Bizge belgili, Orta Aziya xalıqları júdá kóp tariyxıy waqiyalardı basınan keshirip, basqa pánler qatarında muzıka ilimi de, geyde rawajlanǵan. Geyde túsıkinlikke túsip muzıka atqarılıwı sazende hám saz ásbapların, qosıqshılar, muzıkatanıwshılar túrli jaǵdayda jasap dóretiwshilik etken. Kóplegen muzıka ásbapları hár qıylı mámleketlerge alıp ketilip, hár qıylı jaǵdayda muzıka atqarıwshılarına qollanılǵan.

Ulıwma Orta Aziya mádeniyatı Shıǵıs mádeniyatınıń rawajlanıwına úlken úles qosqan. Qazaqstan, Qırǵızstan, Túrkmensstan mámleketlerine hár túrli muzıka ásbapları bolıp, bul mámleketlerde bir qıylı tiykarlardı atqarıwǵa mólsherlengen, ásbaplar milliy muzıka atqarıwshılıǵında keń qollanımaqta. Olar tanbur, duwtar, doira, rubob, surnay, karnay, girjek, nagara, chang, qobız, dumbra sıyaqlı saz ásbapları esaplanadı.

Ózbek xalıq sazları dástúrlerge bay bolıp, onıń kelip shıǵıwı uzaq ótmishke barıp taqaladı. Orta Aziya, atap aytqanda, Ózbekstannıń házirgi aymaǵında

arxeologiyalıq qazıw barısında tabılǵan muzıka ásbapları hám atqarıwshılardıń súwretleri túsirilgen júdá kóp materiallıq-mádeniy estelikler buǵan dálil boladı. Girjek ázelden xalqımızdıń súyikli saz ásbaplarınan esaplangan. Onıń kelip shıǵıwı X-XI ásirlerge tuwra keledi. Bul haqqında qızıqlı maǵlıwmat bar. "Ziynat al-majolis" (Ziynatlardıń májilisi) antologiyasında bayan etiliwinshe, Farabiy Ray qalasında Sahib ibn Abbad qabıllawında bolǵanında, wázir húrmetine ótkerilgen ziyapatta ózi oylap tapqan saz ásbabında nama atqaradı. Sırtqı kórinisinen kishkene qabaqqa usaǵan bul saz "ǵıpshaq" atı menen tanılǵan eken. Bul saz ásbabında Farabiy úsh bólimli nama atqarıp, tıńlawshılardı hám jılatqan, hám kúldirgen hám tolqıtqan eken.

Girjek dáslep eki tarlı, Babur zamanınan úsh tarlı saz bolǵan. "Baburnama"da aytıwınsha, óz dáwiriniń belgili sazendesi Qulmuhammed Udiy girjekke úshinshi tardı tartıp, joqarı atqarıwshılıq sheberligin kórsetken. Dárwish Aliydiń kitabında kóplegen girjekshiler qatarında Ustaz Zaytuniy girjekshi haqqında bahalı maǵlıwmat bar. Ol teńi joq girjekshi bolıp, maqamnıń túrli perdelerinde ájayıp namalar - peshravlar dóretken. Ásirese, saqıl usılındaǵı Husayniy maqamı ırǵaqlarında dóretilgen peshrav (aldıǵa umtılwshı) hámmeni tań qaldırǵan eken.

Girjek ádette erik, tut yamasa ǵoza aǵashınan islenedi. Kesesi tiykarınan balıq terisi menen qaplangan bolıp, tutqasında perdeler bolmaydı. Kesedegi balıq terisi üstine hárrek ornatılıp, sol hárrek arqalı tarlar qulaqlarga taǵıladı. Girjek sazınıń sapası onıń aǵash materiallarına, qaplanatuǵın balıq terisine hám de sazǵa taǵılatuǵın tarlardıń sapasına, sonday-aq ustanıń sheberligine baylanıshlı. Sonıń ushın ásbaptı jaqsı qaraw, onı júdá ıǵal yaki júdá ıssı temperaturadan saqlaw, tarlardı atqarıwdan soń turaqlı túrde arnawlı material menen súrtip turıw hám tarlardı óz waqtında almastırıp turıw maqsetke muwapıq. Joqarıda aytıp ótkenimizdey, girjek sazınıń dástesinde perdeler bolmaǵanlıǵı sebepli, oynap úyrenip atırǵan oqıwshı, eń dáslepki basqıshlarda, eń áwele, tartqıshtı uslaw, onı qollanıw kónlikpeleri menen birge shep qol jaǵdayı, dásteniń túrli tarlarındaǵı notalar jaylasıwın durıs ózlestire alıwı júdá áhmiyetli. Bul álbeste óz-ózinen ásbaptıń sapalı bolıwın talap etedi. Mine sol sebepli de hárbir oqıwshı, sazende óz ásbabınıń jaqsı saqlanıwına turaqlı túrde ayırıqsha

dıqqat beriwı lazım. Girjek at qılı tartılğan tartqısh menen shertiledı, házirgi waqıtta jasalma qıl da tartıladı.

Girjek milliy saz ásbapları arasında óziniń sazlı, jaǵımlı hám názik sesi menen ajıralıp turadı. Girjekti ózbek, tájik hám túrkmen xalıqları "ǵıjjak," qırǵız, qaraqalpaq, qazaq xalıqları "qobız," kavkaz xalıqları "kemansha" dep ataydı. Bul ásbaplardıń atqarıw usılları bir-birinen belgili dárejede parıq qılsa da, biraq usı xalıqlar paydalanıp atırğan girjeklerdiń dúzilisinde derlik parıq joq. Sol sebepli bir millet paydalanıp atırğan girjekten ekinshi millet sazendesi paydalana aladı. Girjek saz ásbabınıń jetilisiwinde joqarıda bayan etilgen tuwısqan xalıqlar sazende ustalarınıń da úlesi bar.

Joqarıda atap ótilgenindey, girjek dáslep eki tarlı bolıp, onıń tarları qayralğan qıllardan yamasa ishekten bolğan, tiykarınan kvarta intervalı boyınsha (birinshi oktava mi-lya yamasa mi bemol-lya bemol) seslerine sazlangan. Úsh tarlı ǵıjjekler de tiykarınan kvarta yaǵnıy birinshi tar birinshi oktava mi, ekinshi tar birinshi oktava lya hám úshinshi tar ekinshi oktava re ge sazlangan, tiykarınan birinshi-úshinshi poziciyalar (girjek dástesinde barmaqlardıń jaylasıwı) átirapında shertiletugin bolğan. Keyin ala girjek diapazonın (notalar aralıǵınıń keńligi) keńeytiw zárurlıǵı tórtinshi tardı engiziwge alıp kelgen. Eki hám úsh tarlı girjekler XX ásirdiń basına shekem qollanılıp kelingен bolsa da, biraq tórt tarlı girjek tez rawajlanıp, girjekler shańaraǵında tiykarǵı saz ásbabına aylandı. Bul girjeklerde namalardı joqarı bóleklerin shertiw oǵada qolaysız edi, sebebi olardıń dástesi tómenge qaray jıńishkelenip ketiwi sebepli, tómengi bóliminde atqarıw qıyınlasıp barar edi, bul jaǵday házirgi zaman atqarıwshılıq talaplarına juwap bere almay qaldı. Nátiyjede barlıq milliy sazları sıyaqlı, girjek sazın A.I.Petrosyans basshılıǵında 1943-1946-jılları Ózbekstan kórkem ónertanıw ilimiy izertlew institutı janındaǵı tájiriybe laboratoriyasında bir topar ustalar, atqarıwshılardıń usınısı menen birgelikte bul wazıypa tabıslı ámelge asırıldı.

Kóp jıllıq izleniwler hám nátiyjeli tájiriybelerden soń girjekler shańaraǵına tiyisli tómendegi saz ásbapları toparın jaratıwǵa erisildi:

1. Girjek- prima;

2. Girjek- alt;
3. Girjek- bas;
4. Girjek- kontrabas.

Bul sazlar búgingi kúnde atqarıwshılıq ámeliyatında orkestr, ansambl hám jeke saz sıpatında keń qollanılmaqta. Bul saz-ásbaplar kóp dawıslı muzıkalar atqarıwda, ásirese, orkestr atqarıwında orkestrdın ses diapazonın keńeytip ğana qoymastan, al onıń sapasına, atqarıwshılıq imkaniyatlarınıń keńeyiwine, sonıń menen birge, ózine tán milliy ózgeshelikke iye bolğan seslerdın ráń-báreń bolıwın támiyinlep berdi. Girjek toparınıń jetilisiwinen soń joqarıda bayan etilgen girjekte tómendegi atqarıwshılıq imkaniyatları júzege keldi:

1. Hár bir girjek túriniń ózine tán turaqlı - atqarıw jaǵdayları(postanovka) jaratıldı.
2. Girjek sesleri kúsheydi hám hár biri ózine tán jaqsı ses qásiyetlerine iye boldı.
3. Sazlar kvarta intervalınan kvintaǵa ótkerildi.
4. Oń qol jaǵdayı (postanovkası)nın jańa - postanovkaǵa ótiwi atqarıwshılıq hám sheberlik jaǵınan qolay imkaniyatlardı júzege keltirdi.
5. Girjektiń ulıwma ses diapazonı kishi oktava soldan tórtinshi oktava lya notasına shekem keńeytildi.
6. Girjeklerde dástúrli atqarıw menen birge, nota jazıwı tiykarında jáhán kompozitorlarınıń shıǵarmaların atqarıw imkaniyatı payda boldı.

Girjek saz ásbabınıń kelip shıǵıw procesi. Abdurauf Fitrat óziniń uzaq jıllıq muzıkası hám onıń tariyxı shıǵarmasında maglıwmat beriwinshe 1920-jılları Buxarada tanbur, duwtar, nay, qosnay, surnay, dombıra, rubob hám basqa muzıka ásbapları atqarıwshılıqta qollanılğan. Orta Aziyanıń barlıq aymaǵında duwtar, dombıra, doira, girjek, nay kóp ushıraydı. Orta Aziyanıń iri qalalarınan Tashkent, Dushanbe, Alma-ata, Samarqand, Buxara qalalarında Orta Aziya hám pútkil jáhán kólemindegi muzıkalıq ánjumanlar ótkerilip, milliy muzıka atqarıwshılıǵına tán shıǵarmalar, sonıń ishinde, milliy muzıka ásbaplarınıń atqarıwları kórsetilmekte. 1973-jılı Alma-ata qalasında ótkerilgen Aziya mámleketleri muzıkalıq tribunası,

1990-jılı Dushanbe qalasında Borbad Marvazeydiń tuwılıwına 1400 jılıǵına baǵıshlap ótkerilgen uluwma jáhán muzıkalıq konferenciyası, 1975-jılı Tashkent qalasında ótkerilgen "Maqom muǵam hám zamanagóy kompozitorlar dóretiwshiligi," Samarqand qalasında kóp jıllardan berli ótkerilip kiyatırǵan uluwma jáhán muzıkalıq konferenciaları hám keyingi jıllarda Samarqandta ótkerilip kiyatırǵan uluwma jáhán muzıkalıq "shıǵıs taronaları" muzıkalıq konferenciaları buǵan mısál bola aladı.

Orta Aziya, Kavkaz hám shıǵıs xalıqları muzıka atqarıwshılıǵında girjek sazlarında atqarıw usılları bir neshe túrli bolıp, hárbir millet óziniń atqarıw usılına iye. Girjekte atqarıw usılları áyyemgi zamanlardan baslanıp jıllar, ásirler ótmish penen atqarıw usılları, saz ásbabınıń dúzilisi ele de jetilisip sazlar ózgerip kelmekte.

Girjek at qılı tartılǵan tartqısh penen atqarılıp óziniń ırǵaǵı, naması, jaǵımlı hám názik sesi menen ajırılıp turadı. Tariyxtan belgili bolıwınsha, girjek sóziniń kelip shıǵıwı X-XI ásirlerge barıp taqaladı. Mırza Babur zamanlarına shekem girjekk eki tarlı bolıp pisken ishekten tartılǵan. Babur zamanında úsh tarlı bolǵan. Sol dáwirde belgili saz ásbap atqarıwshısı, sazdesi Qol Muhammad Udiy girjekti joqarı sheberlik penen atqargan. Úsh tarlı girjekler XX ásirde birinshi yarımına shekem atqarıwda qollanılıp, dúzilisi hám atqarıw usılları da 1936-jılı baslanǵan saz ásbaplarınıń jetilisiw procesi girjek sazında da ózgerisler alıp keldi. Girjekte tórtinshi tardı Usta Usman Zufarov tárepinen taǵılıp girjek sazı tórt tarlı sazǵa aylandırıldı. Sazlar kvartadan-kvintaǵa ótkerildi. Atqarıw usılları da ózgerip, girjek sazında tek milliy namalar emes, al jáhán xalıqları hám xalıq milliy muzıkaların atqarıw imkaniyatı jaratıldı. Tartqısh uslawdıń jańasha usılı da girjekte atqarıwda qıyın bolǵan jáhán muzıkaların atqarıw imkaniyatın jarattı. Kóp dawıslı akkordlardıń atqarılıwı girjektiń dásteniń ózgeriwi, girjek sazınıń diapazonın keńeytedi. Girjekte texnikalıq atqarıw imkaniyatları keńeydi. Sazdıń kvarta-kvintaǵa ótkeriliwi, sazdıń ózgeriwi, yaǵnıy girjek dástesiniń tómengge qarap baǵdarlanıwı girjek diapazonı tórtinshi oktavaǵa shekem keńeyip baradı. Usı atqarıwshılıq imkaniyatların ózlestiriwde girjektiń ózine tán turaqlı atqarıwshılıq jaǵdayı jaratıladi. Girjekte ses payda etiw kúsheydi hám ses ózine tán tembrge iye boldı. Tartqısh uslawdıń oń qol jaǵdayı jańa professionallıq dárejege ótiwi girjekte texnik atqarıwshılıq ushın qolaylı sharayat hám

imkaniyatlardı jarattı. Girjek ásbaplarınńń ásirler dawamında jetilisip barıwı ósip kiyatırǵan jas áwladtıń muzıkaǵa bolǵan qızıǵıwshılıǵın qanaatlandırıp barmaqta hám mehrine erispekte. Girjek ásbabında oqıwdı 9-10 jasar balalarga muzıka mektebi dógereklerine alıp barmaqta. Girjek saz ásbabında úyretiwde nota jazıwları arqalı hám de ustaz shákirt dástúrleri arqalı bilim hám tárbiya berilip kelinbekte. Bul eki usıl da balalardıń girjek ásbabında atqarıw imkaniyatların keńeytiwi, atqarıw usılların durıs qollanıw keleshekte kásiplik girjekshi bolıp jetilisiwlerine tiykarǵı faktor bolıp xızmet etedi.

Qosımsha girjek úyreniwde atqarışınıń birinshi nábette qızıǵıwshılıǵı, onıń esitiw qábiletine, yadlap qalıw inkaniyatına úlken itibar beriw kerek. Barmaqları uzın bolıwı maqsetke muwapıq. Atqarışınıń ásbapqa bolǵan dıqqatı hám itibarın tolıq qaratıp qoymastan, al oǵan bolǵan qızıǵıwshılıǵın arttırıw kerek. Girjek shertiwdi úyretiwden aldın revalya torında shertip kórilse jaqsıraq nátiye beredi. Girjek atqarıw kónlikpeleri rawajlandırılsa gamma arpedjio, hár túrli shınıǵıwlar hám etyudlardı turaqlı úyrenip barıw úlken áhmiyetke iye. Gamma, arpedjio, shınıǵıw hám etyudlar ústinde islewde atqarıwshılıqtıń sapasına, tartqıshtıń durıs tartılıwına, sestıń názik hám taza atqarılıwına, barmaqlardıń anıq hám durıs basılıwına, sestıń tınıq hám názikligine, usıl, ritmniń anıq seziliwine, poziciyalardıń erkin almasıwına hám ásirese sestıń tazalıǵına itibar qaratıw kerek. Birinshi poziciyada barmaqlar óz ornın iyelewi ushın ápiwayi bir oktavalı gammalardı tuwrı tolıq jayda orınlaw, barmaqlardı yaǵnıy shep qol barmaqlarınıń tórt barmaǵın isletiwı gamma shertkende joqarıǵa barıwda ashıq sımılarda hám qaytıwda 4-barmaq penen jabıq orınlaw oqıwshıǵa 4-barmaqta háraketin de jaqsılaydı. Barmaqlardı durıs iyelewi ushın qosımsha esletpelerdi shertip atırǵanda fortepiano menen júrgizilse, kórkemlik tárepın bayıtadı.

Atqarıw waqtında atqarışını fortepianoda taza sestı esitip girjekte de taza ses shıǵarıwǵa háraket etedi. Hár túrli shınıǵıw atqarıwshılardıń girjek uslaǵıshtıń 1-poziciyasın ózlestiriwi ushın júdá qolaylı. Atqarışını úyreniwı qıyın bolǵan oqıw materialların shetlep ótpey, kerisinshe bunday qıyınshılıqlardı jeńiwine kónlikpe payda etiw bul ásabaptı ózlestiriwde jaqsı nátiyjelerge alıp keledi. Atqarıwshı tek jeńil, ápiwayi sanawlı shıǵarmalardı shertip barsa, onıń quramalı atqarıw texnikasını

rawajlanıwına jol qoymaydı, bul bolsa sazendenıń atqarıw sheberligin rawajlanıwına jol qoymaydı.

Biz bilemiz, girjekte tartqısh uslawdıń eki túrli usılı qollanıladı. Birinshi dástúriy usıl bolıp, bul usıl xalıq namalarınń maqamların atqarıwda qollanıladı. Ekinshi usıl bolsa 1948-jıldan baslap Ózbekstan Mámleketlik Konservatoriyasınıń docenti, kórkem ónertanıw ilimleriniń kandidadı I.R.Blagovenshchenskiy tárepinen qollanılgan. Keyinala onıń shákirtleri S.Xolmuhammedov hám M.Asilov tárepinen dawam ettirilgen hám házirge shekem jaqsı nátiyjeler berip kelmekte. Girjekte házirgi waqıtta bir qansha toplamlar sabaqlıqlar basıp shıǵarılgan.

PAYDALANILǴAN ÁDEBIYATLAR:

1. Gúlmariyam K. et al. MÁDENIYAT TARAWINIŇ RAWAJLANIINDA BALALAR MUZIKA MEKTEBINIŇ TUTQAN ORNI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 5. – С. 96-101.
2. Gúlxumar D., Gúlmariyam K. BAQSISHILIQ ÓNERINIŇ RAWAJLANIWI HÁM DÁSLEPKI BAQSISHILIQ MEKTEPLERI. – 2024.
3. Gulmaryam K., Ğaziynexan D. SHOMANAY RAYONI JUMABAY JIRAW BAZAROV ATINDAǴI 13-SANLI BALALAR MUZIKA HÁM KÓRKEM ÓNER MEKTEBI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 6. – С. 75-78.
4. Niyazbaeva A., Kamalova G. ÓZBEKISTON XALQ BAXSHISI QALLIEV TEŇELBAY GENJEBAEVICH IJODI //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 22-24.
5. Gulxumar D., Gulmaryam K. BASHEROV DYNASTY //World scientific research journal. – 2023. – Т. 22. – №. 2. – С. 26-31.
6. Dauletyarova G., Kamalova G. A LOOK AT THE WORK OF TEACHER POLATBAY QURBANAZAROV //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 283-288.

7. Segizbaeva G., Kamalova G. J. CHARSEMOVITIN DORETIWSHILIGINDE SAHNA HAM KINO MUZIKASI //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 1. – С. 289-294.
8. Gulmaryam K. et al. MADENIYAT TARAWININ RAWAJLANIINDA BALALAR MUZIKA MEKTEBININ TUTQAN ORNI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 5. – С. 96-101.